

การเลี้ยงเป็ด

เป็ดที่เลี้ยงเป็นการค้าในปัจจุบันทั้งเป็ดเนื้อและเป็ดไข่พันธุ์ต่าง ๆ มีหลักฐานยืนยันว่าได้รับการปรับปรุงพันธุ์มาจากเป็ดมอลลาร์ด (Mallard ; *Anas platyrhyncho*) ทั้งสิ้น เช่น พันธุ์กากี้แคมเบลล์ (Khaki Campbell) พันธุ์รูแอง (Rouen) พันธุ์แบล็คอีสอินเดีย (Black East India) พันธุ์คายูกา (Cayuga) ยกเว้นเป็ดเทศ (Muscovy ; *Cairina moschata*) เท่านั้น

พันธุ์เป็ด

เป็ดที่เลี้ยงเป็นการค้าในปัจจุบันแบ่งออกได้ 2 ประเภทตามวัตถุประสงค์การเลี้ยง ได้แก่ เป็ดไข่ (Egg-type duck) และเป็ดเนื้อ (Meat-type duck)

1. เป็ดไข่ (Egg-type duck)

เป็ดพันธุ์ไข่ที่นิยมเลี้ยงกันในปัจจุบันมี ได้แก่

1.1 พันธุ์กากี้แคมเบลล์ (Khaki Campbell) เป็ดพันธุ์นี้พัฒนาพันธุ์โดย Adele Campbell ในประเทศอังกฤษตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 จนได้เป็นเป็ดพันธุ์ที่ให้ไข่ดกที่สุดในโลกพันธุ์หนึ่ง โดยให้ไข่ประมาณ 300 ฟอง/ปี เป็ดกากี้แคมเบลล์มีขนสีน้ำตาล แต่ขนที่หลังและปีกมีสีสลับอ่อนกว่า ปากสีดำค่อนข้างไปทางเขียว จะงอยปากต่ำ ตาสีน้ำตาลเข้ม คอส่วนบนสีน้ำตาล แต่ส่วนล่างเป็นสีกากี้ ขาและเท้ามีเดียวกับสีขน แต่เข้มกว่าเล็กน้อย ตัวเมียเมื่อโตเต็มที่หนักประมาณ 2.0-2.5 กิโลกรัม เริ่มไข่เมื่ออายุประมาณ 4 เดือนครึ่ง ตัวผู้ จะมีขนบนหัว คอ ไหล่ และปลายปีกสีเขียว ขนปกคลุมลำตัวสีกากี้และน้ำตาล ขาและเท้าสีกากี้เข้ม เมื่อโตเต็มที่จะมีน้ำหนักประมาณ 2.5-2.7 กิโลกรัม

1.2 พันธุ์อินเดียวรันเนอร์ (Indian Runner) เป็ดพันธุ์นี้พบครั้งแรกในหมู่เกาะของประเทศอินโดนีเซีย ซวา และบาห์ลี มีขนาดเล็ก ตัวผู้โตเต็มที่เมื่อโตเต็มที่จะมีน้ำหนักประมาณ 1.7-2.5 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 1.5-2.0 กิโลกรัม เป็ดพันธุ์นี้มีอยู่ 3 สี คือ สีขาว สีเทา และสีลาย เป็ดพันธุ์นี้มีลักษณะเด่นประจำพันธุ์ที่แปลกกว่าเป็ดพันธุ์อื่นๆ คือ ขณะยืนคอยยืนตั้งตรง ลำตัวเกือบตั้งฉากกับพื้น คล้ายกับนกเพนกวิน ไม่ค่อยบินแต่จะเคลื่อนที่โดยการเดินและวิ่งมากกว่า ปากสีเหลือง แข็งและเท้าสีส้ม ตัวเมียเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 4 เดือนครึ่ง ให้ไข่ฟองโตและไข่น ให้ไข่ประมาณ 150-200 ฟอง/ปี

1.3 พันธุ์พื้นเมือง (Native ducks) เป็ดที่นิยมเลี้ยงกันในประเทศไทยมี 2 สายพันธุ์ ได้แก่

1.3.1 เป็ดนครปฐม เลี้ยงกันมากในเขตจังหวัดนครปฐม เพชรบุรี สุพรรณบุรี และในพื้นที่ลุ่มในภาคกลางซึ่งเป็นเขตน้ำจืด ตัวเมียมีขนสีลายกบอ้อย ปากสีเทา เท้าสีส้ม ตัวผู้จะมีสีเขียวแก่ตั้งแต่คอไปถึงหัว รอบคอมีวงรอบสีขาว ออกสีแดง ลำตัวสีเทา ปากสีเทา และเท้าสีส้ม ตัวผู้เมื่อโตเต็มที่จะมีน้ำหนักประมาณ 3.0-3.5 กิโลกรัม ตัวเมียมีน้ำหนักประมาณ 2.5-3.0 กิโลกรัม เริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 6 เดือน

1.3.2 เปิดปากน้ำ เลี้ยงกันมากในเขตจังหวัดสมุทรปราการ สมุทรสาคร ฉะเชิงเทรา และชลบุรี ตลอดจนจังหวัดที่อยู่ชายฝั่งทะเลอื่น ๆ เป็นเป็ดพันธุ์เล็ก ตัวเมีย มีปาก ทำ และชนปกคลุม ลำตัวสีดำ อกสีขาว ส่วนตัวผู้จะมีขนบนหัวและคอสีเขียวเป็นเหล็บบงา มีลำตัวขนาดเล็กกว่าเป็ดนครปฐม ให้ไข่ฟองเล็กกว่า เริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 5-6 เดือน ตัวผู้ของเป็ดพันธุ์พื้นเมืองนิยมนำไปเลี้ยงเป็นเป็ดเนื้อ

ในปัจจุบัน เป็ดไข่พันธุ์พื้นเมืองหายากมาก เนื่องจากมีการผสมพันธุ์ข้ามพันธุ์ระหว่างพันธุ์กากี้ แคมเบลล์กับพันธุ์พื้นเมืองมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนกลายเป็นเป็ดพันธุ์ผสม

1.4 พันธุ์ลูกผสมกากี้แคมเบลล์กับพื้นเมือง (Kaki x Native duck) นิยมเลี้ยงกันมากกว่าพันธุ์แท้ เนื่องจากเลี้ยงง่าย ทนทานต่อโรคและสภาพแวดล้อม ให้เนื้อมากและให้ไข่ตก ให้ไข่ประมาณ 260 ฟอง/ปี จะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 5-6 เดือน

2. เป็ดเนื้อ (Meat-type duck)

เป็ดเนื้อที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทยมีดังนี้ คือ

2.1 พันธุ์ปักกิ่ง (Pekin duck) มีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน รูปร่างใหญ่ ลำตัวกว้างลึก และหนา ขนปกคลุมลำตัวมีสีขาวล้วน ปากสีเหลืองส้ม แข็งและทำสีแดงส้ม ผิวหนังสีเหลือง เป็นเป็ดที่เลี้ยงง่าย ไม่มีนิสัยฟักไข่ ให้ไข่ประมาณ 160 ฟอง/ปี เปลือกไข่สีขาว เมื่อโตเต็มที่ตัวผู้จะมีน้ำหนักประมาณ 4 กิโลกรัม ตัวเมียจะมีน้ำหนักประมาณ 3.5 กิโลกรัม จะเจริญเติบโตได้ดีเมื่อเลี้ยงภายในโรงเรือนที่มีการจัดการดี นอกจากให้เนื้อแล้ว ขนเป็ดปักกิ่งยังเป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมผลิตลูกขนไก่ และใช้ทำฟูกที่นอนได้ด้วย

2.2 เป็ดเทศ (Muscovy) พบครั้งแรกในทวีปอเมริกาใต้ เป็นเป็ดอีกพันธุ์หนึ่งต่างหาก เป็นเป็ดที่ให้เนื้อมากแต่ให้ไข่น้อยและโตค่อนข้างช้า ตัวเมียมีนิสัยชอบฟักไข่และเลี้ยงลูกเก่ง เมื่อโตเต็มที่ตัวผู้จะมีน้ำหนักประมาณ 4-4.5 กิโลกรัม ตัวเมียจะมีน้ำหนักประมาณ 3.0-3.5 กิโลกรัม เนื่องจากเป็นเป็ดที่โตช้า และตัวผู้กับตัวเมียมีน้ำหนักแตกต่างกันมากจึงไม่ค่อยมีผู้นิยมเลี้ยงเป็นการค้า อย่างไรก็ตามเมื่อนำมาผสมพันธุ์กับเป็ดพันธุ์อื่นจะให้ลูกเป็นหมันแต่มีอัตราการเจริญเติบโตดีขึ้นและความแตกต่างของน้ำหนักตัวระหว่างเพศผู้และเพศเมียจะน้อยลง เช่น เป็ดพันธุ์บิวฉ่าย (Mule duck)

เป็ดเทศที่พบในประเทศไทยมี 2 สี ได้แก่ ชนิดที่มีสีขาว และชนิดที่มีสีดำ ทั้ง 2 ชนิด ที่บริเวณใบหน้าและเหนือจุมูกมีหนังสีแดง เป็ดเทศชนิดที่มีสีขาวจะมีขนสีขาว ผิวหนังสีขาวแข็งสีเหลืองส้มอ่อน ปากมีสีเนื้อ ส่วนชนิดที่มีสีดำจะมีขนที่หนาก ลำตัวและหลังสีดำประขาว ปากสีชมพู แข็งสีเหลืองหรือตะกั่วเข้ม

2.3 พันธุ์บิวฉ่าย (Mule duck) เป็นเป็ดพันธุ์ผสมระหว่างเป็ดเทศกับเป็ดธรรมดา ลูกเป็ดที่ได้จะเป็นหมันทั้งเพศผู้และเพศเมีย ลักษณะเด่นของเป็ดบิวฉ่าย ได้แก่ มีโครงร่างใหญ่ เลี้ยงง่าย โตเร็ว ไม่ร้องเสียงดัง ทนทานต่อโรคและสภาพแวดล้อม เนื้อรสชาติดีกว่าเป็ดธรรมดา เนื้อแน่น มีไขมันต่ำ ชาวจีนนิยมบริโภคมานานหลายร้อยปีแล้ว ใช้เวลาประมาณ 3.5-4 เดือน ตัวผู้จะมีน้ำหนักประมาณ 3-3.5 กิโลกรัม ส่วนตัวเมียจะมีน้ำหนักประมาณ 2.5-3 กิโลกรัม

2.4 พันธุ์ลูกผสมเพื่อการค้า (Hybrid breed) การเลี้ยงเปิดเนื้อเพื่อการค้ามีการนำมาเผยแพร่ และส่งเสริมโดยบริษัทเอกชน มีการพัฒนาระบบการเลี้ยงให้ทันสมัยเช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่กระทาง มีเลี้ยงกันอยู่หลายพันธุ์ในขณะนี้ เช่น พันธุ์เซอร์วีวอลเลย์ พันธุ์ทีเกิล พันธุ์ฮักการ์ด พันธุ์เลคการ์ด ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่มีการพัฒนาพันธุ์โดยมีพันธุ์ปีกกึ่งผสมอยู่ด้วย

2.5 เปิดเทศพันธุ์กบินทร์บุรี เป็นเปิดเทศพันธุ์เนื้อพันธุ์แท้ที่กรมปศุสัตว์ได้วิจัยพัฒนาและปรับปรุงพันธุ์มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 การปรับปรุงเริ่มจากเปิดพันธุ์บาร์บารีจากประเทศฝรั่งเศส โดยสถานีบำรุงพันธุ์สัตว์บางปะกงได้ทำการขยายพันธุ์ คัดเลือกปรับปรุงพันธุ์ให้สามารถเลี้ยงง่ายขยายพันธุ์ได้ดี เติบโตเร็ว สามารถเลี้ยงส่งตลาดได้ในระยะเวลา 12 สัปดาห์ ด้านทานต่อโรค และปรับตัวเข้ากับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย และสามารถผลิตได้จำนวนมากในเชิงอุตสาหกรรม

ลักษณะประจำพันธุ์

1. ขนสีขาวตลอดลำตัว มีขนสีดำเป็นจุดเด่นอยู่กลางหัว อาจจะมีจุดดำเล็กๆ แซมกลางหัว
2. ปากสีชมพู เท้าสีเหลืองอ่อน
3. ใบหน้ามีผิวหนังขรุขระ เป็นสันนูนเด่น ไม่มีขน และสีชมพู เริ่มจากปากไปบนใบหน้าและขอบตา โดยเฉพาะตัวผู้ จะเห็นชัดเจนกว่าตัวเมีย ดูคล้ายๆ เปิดใส่หน้ากาก เป็นลักษณะเฉพาะพันธุ์เปิดเทศเท่านั้น
4. ลำตัวยาว หน้าอกกว้าง ออกตัน เนื้อมาก
5. น้ำหนักตัวแรกเกิดเฉลี่ย 42-54 กรัม เมื่อโตเต็มที่ตัวผู้โตเต็มจะมีน้ำหนักประมาณ 5-6 กิโลกรัม ตัวเมียจะมีน้ำหนักประมาณ 2.6-2.8 กิโลกรัม

โรงเรือนสำหรับเลี้ยงเปิด

ลักษณะทั่วไปของโรงเรือนเปิดที่ดี ควรมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. กันลม แดด ฝน ได้
2. อากาศภายในโรงเรือนสามารถระบายถ่ายเทอากาศได้ดี
3. สามารถรักษาความสะอาดได้ง่ายไม่มีน้ำขัง
4. พื้นควรเป็นพื้นทราย หรือพื้นซีเมนต์ จะทำให้ทำความสะอาดได้ง่าย และควรปูเปลือกข้าวหรือแกลบเป็นวัสดุรองพื้น
5. บริเวณที่วางอุปกรณ์ให้น้ำควรมีจะการระบายน้ำที่ดี พื้นโรงเรือนบริเวณที่ให้น้ำควรใช้พื้นไม้ระแนง หรือพื้นสแลทจะสามารถระบายน้ำได้ดี หรืออาจจะทำเป็นแท่นตะแกรงลวดสำหรับวางอุปกรณ์ให้น้ำ
6. สร้างง่าย ราคาถูก และใช้วัสดุก่อสร้างที่มีในท้องถิ่น
7. ไม่ควรเลี้ยงแน่นจนเกินไปอัตราส่วนในการเลี้ยงต่อพื้นที่มีดังนี้
- เปิดเล็ก 6-8 ตัว ต่อ 1 ตารางเมตร

- เบ็ดรุ่น 5-6 ตัว ต่อ 1 ตารางเมตร
- เบ็ดไซ้ 4-5 ตัว ต่อ 1 ตารางเมตร
- เบ็ดเนื้อ 7 ตัว ต่อ 1 ตารางเมตร ทุกขนาด

อุปกรณ์ในการเลี้ยงเบ็ด

1. เครื่องกกลูกเบ็ด

ลูกเบ็ดเมื่อยังเล็กอยู่ไม่สามารถสร้างความอบอุ่นให้แก่ร่างกายได้เพียงพอ เมื่ออยู่ในสภาพอากาศเย็นโดยเฉพาะในเวลากลางคืนหรือตอนเช้า ถ้าปล่อยไว้เช่นนี้นานๆ ลูกเบ็ดจะตายหรือแคระแกร็นได้ ดังนั้นผู้เลี้ยงจึงต้องมีเครื่องกกเพื่อให้ลูกเบ็ดได้รับความอบอุ่นเพียงพอ

การกกลูกเบ็ด สามารถทำได้ 2 วิธี คือ กกโดยใช้แม่เบ็ดกก และกกโดยใช้เครื่องกก

1.1 การกกด้วยแม่เบ็ด เป็นวิธีแบบธรรมชาติใช้ได้สำหรับกรณีที่เลี้ยงเบ็ดจำนวนไม่มาก หรือเป็นการเลี้ยงแบบหลังบ้าน มีลูกเบ็ดไม่กี่ตัวก็ปล่อยให้แม่เบ็ดกกและเลี้ยงลูกเอง

1.2 กกด้วยเครื่องกก เครื่องกกที่มีใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ เครื่องกกแก๊ส เครื่องกกไฟฟ้า หลักการและวิธีดำเนินการ ดูรายละเอียดในการเลี้ยงไก่และการจัดการไก่กระหง

2. อุปกรณ์ให้อาหาร

อุปกรณ์ให้อาหารเบ็ดควรทำเป็นรางจะได้ผลดีกว่าการใช้ถังอาหารเช่นเดียวกับที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ เนื่องจากเบ็ดเป็นสัตว์ปีกที่หากินตามแหล่งน้ำ ปากเบ็ดจึงออกแบบมาให้เหมาะสมกับการกินอาหารในลักษณะกรองของแข็งจากนั้น ดังนั้น พฤติกรรมการกินอาหารของเบ็ดจะไม่ใช้วิธีจิกแล้วกลืนกินแบบไก่ แต่จะกินอาหารเข้าปากก่อนแล้วจึงค่อยยกหัวขึ้นเพื่อกินอาหารโดยใช้ลิ้นดันเข้าไป จึงทำให้อาหารบางส่วนร่วงหล่นออกจากปาก ดังนั้น การให้อาหารเบ็ดจึงควรใช้อุปกรณ์ให้น้ำแบบรางจะช่วยให้อาหารหกหล่นจากปากสู่พื้นน้อยกว่าการให้แบบถังอาหาร รางอาหารสำหรับเบ็ดมีหลายรูปแบบ เช่น ทำเป็นรางไม้กึ่งอัตโนมัติ รางไม้รูปตัววี หรือรูปตัวยู หรืออาจจะใช้รางรถยนต์ผ่าซีกก็ได้

3. อุปกรณ์ให้น้ำ

เนื่องจากเบ็ดเป็นสัตว์ที่หากินตามแหล่งน้ำ ดังนั้น นอกจากเบ็ดจะดื่มแล้วก็ยังมึนสียชอบเล่นน้ำอีกด้วย จึงทำให้สิ้นเปลืองน้ำมาก ถ้าหากเราใช้กระปุกน้ำเช่นเดียวกับที่ใช้เลี้ยงไก่ก็อาจจะสิ้นเปลืองแรงงานมากในการเติมน้ำ ดังนั้น การเลี้ยงเบ็ดจึงนิยมใช้อุปกรณ์ให้น้ำแบบรางอัตโนมัติ โดยอาจจะใช้ท่อน้ำขนาดใหญ่ผ่าซีกแล้วใช้ปูนซีเมนต์ปิดหัวท้าย ด้านหนึ่งติดวาล์วลูกกลอยเพื่อควบคุมระดับน้ำในราง หรืออาจจะก่อกุ๊นทำเป็นรางน้ำไว้ด้านหนึ่งของโรงเรือนเพื่อให้เบ็ดได้กินและเล่นน้ำด้วยก็ได้ น้ำที่ล้นออกมาก็ปล่อยให้ไหลออกไปนอกโรงเรือน

รางน้ำควรระวังให้ห่างจากรางอาหารพอควร เพื่อบังคับให้เบ็ดได้เดินไปกินน้ำและอาหารจะช่วยให้เบ็ดได้ออกกำลังกายและช่วยลดการการสูญเสียอาหาร เนื่องจากเมื่อเบ็ดกินอาหารก็จะกินจนเต็มปากแล้วจึงค่อยกลืนลงคอ ถ้าหากอุปกรณ์ให้อาหารอยู่ใกล้กับอุปกรณ์ให้น้ำเมื่อกินอาหารอยู่ในปากเบ็ดก็

จะเดินไปกินน้ำทันทีจะทำให้อาหารที่ยังค้างอยู่ในปากตกลงไปในน้ำทำให้สิ้นเปลืองอาหารและทำให้น้ำสกปรกเร็วขึ้น

การเตรียมตัวเพื่อเลี้ยงลูกเปิด

ก่อนลูกเปิดมาถึงควรเตรียมตัวในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นไว้ให้พร้อม ดังนี้

1. ทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง พร้อมทั้งพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อโรคทิ้งไว้ไม่น้อยกว่า 7 วัน
2. นำวัสดุรองพื้นหรือเปลือกข้าวที่ใหม่และสะอาด รองพื้นคอกให้มีความหนาประมาณ 4 นิ้ว วัสดุรองพื้นนี้จะต้องแห้ง สะอาด และไม่มีเชื้อรา
3. จัดเตรียมเครื่องกกให้พร้อมที่จะใช้งานเมื่อลูกเปิดมาถึง
4. มีแผงล้อมเครื่องกกกันไม่ให้ลูกเปิดออกห่างจากเครื่องกกมากเกินไป แผงล้อมเครื่องกกอาจใช้ลวดตาข่าย แผงไม้ไผ่สาน (เสียม) หรือสังกะสีแผ่นเรียบ ความสูงประมาณ 50 เซนติเมตร วางห่างจากเครื่องกกประมาณ 60 เซนติเมตร ในระยะการกก 2-3 วันแรก
5. จัดเตรียมอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารไว้ให้พร้อม และมีปริมาณเพียงพอ
6. เพื่อให้ลูกเปิดกินอาหารเป็นได้เร็วขึ้น ควรปูพื้นบริเวณเครื่องกกด้วยกระสอบป่านที่สะอาดแล้วโรยอาหารให้กิน อย่าใช้กระดาษปูพื้นเนื่องจากกระดาษจะฉีกจนเป็นสาเหตุทำให้ลูกเปิดขาดเสียได้

การเลี้ยงดูลูกเปิด

การเลี้ยงดูลูกเปิดเล็กมีหลักปฏิบัติง่าย ๆ ดังนี้

1. ลูกเปิดอายุ 1 วันถึง 3 สัปดาห์ ควรให้ความอบอุ่นด้วยเครื่องกก
2. ระวังอย่าให้ลูกเปิดเล็กลงเล่นน้ำ อุปกรณ์ให้น้ำควรจะมีที่กั้นไม่ให้เปิดลงไปเล่น เพราะลูกเปิดเล็กขนจะเปียกง่ายเนื่องจากต่อมน้ำมันที่ช่วยให้ขนเปิดเป็นมันและป้องกันการเปียกน้ำยังมีน้อย ซึ่งอาจจะทำให้เปิดหนาวและเปิดปอดบวมได้ง่าย หรือตายได้
3. การให้อาหารลูกเปิดในช่วงแรกควรให้กินครั้งละน้อยหรือให้อาหารทุก 2-3 ชั่วโมงและจากนั้นเมื่อลูกเปิดกินอาหารได้เก่งแล้วก็จะลดลงให้วันละ 3 ครั้ง ปริมาณอาหารที่ให้ควรให้มากกว่าที่ลูกเปิดจะกินได้เกือบตลอดเวลาแต่อย่าให้จนเหลือและต้องคอยดูความสะอาดอย่าให้เศษดินและสิ่งสกปรกลงไปในอาหารจนกระทั่งอายุครบ 1 สัปดาห์

การเลี้ยงเปิดไข่

1. การดูแลเปิดในระยะกก (1 วัน - 2 สัปดาห์)

1.1 การให้น้ำ ลูกเปิดต้องการน้ำมากกว่าลูกไก่มาก ดังนั้นจะต้องมีน้ำให้เปิดกินตลอดเวลาและต้องเป็นน้ำที่สะอาด ไม่มีแร่ธาตุที่เป็นพิษเจือปน โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้ามใช้น้ำเค็มหรือน้ำที่มีคลอรีนเข้มข้นสูงเป็นอันตรายเพราะอาจจะทำให้ลูกเปิดตายได้

1.2 การให้อาหาร ลูกเปิดในระยะกควรให้อาหารที่มีโปรตีนประมาณ **20%** เนื่องจากลูกเปิดกำลังอยู่ในระยะเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย ถ้าหากได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการไม่เพียงพอจะทำให้เกิดปัญหาลูกเปิดเจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควร แคระแกร็น อ่อนแอ การให้อาหารควรให้ทีละน้อยแต่ให้บ่อย ๆ โดยประมาณ 3-4 ครั้ง/วัน อุปกรณ์ให้อาหารลูกเปิดอาจใช้ถาดอาหารแบบเดียวกับที่ให้ลูกไก่ หรือใช้รางอาหาร และต้องหมั่นทำความสะอาดอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง

1.3 วัสดุรองพื้น หมั่นตรวจสอบวัสดุรองพื้น ระวังอย่าให้ชื้นแฉะหรือจับตัวกันเป็นแผ่นแข็งหรือถ้ามีกลิ่นแอมโมเนียจะต้องรีบแก้ไขทันที โดยอาจจะเปลี่ยนวัสดุรองพื้นใหม่หรือนำวัสดุรองพื้นใหม่เติมเข้าไป

1.4 แสงสว่าง หลังจาก 48 ชั่วโมงไปแล้วควรให้แสงสว่าง 23 ชั่วโมง/วัน และค่อย ๆ ลดอุณหภูมิเครื่องกกลงจนกว่าจะเลิกกกเมื่ออายุประมาณ 2-3 สัปดาห์

1.5 ตรวจสอบสุขภาพ หมั่นตรวจสอบสุขภาพทั่ว ๆ ไปว่ามีผิดปกติหรือมีอัตราการสูงกว่ามาตรฐานหรือไม่ ถ้าพบว่าอัตราการตายในช่วงสัปดาห์แรกตายมากกว่า 1% สัปดาห์ที่สองมีอัตราการตายมากกว่า 0.5% และอัตราการตายในสัปดาห์ที่สามมากกว่า 0.5% ก็ควรรีบแจ้งสัตวแพทย์เพื่อทำการตรวจและรักษาต่อไป

1.6 การขยวงล้อมกก ค่อย ๆ ขยวงล้อมกกออกทุก ๆ 2 วัน ตามการเจริญเติบโต เพื่อให้ลูกเปิดได้อยู่อย่างสบาย ไม่แออัดจนเกินไป ซึ่งอาจจะทำให้ลูกเปิดสุมทับกันได้

1.7 การกกลูกเปิด ถ้าอากาศร้อนจะใช้เวลาในการกกประมาณ 8-10 วันก็พอ แต่ถ้าอากาศเย็นอาจจะกกจนถึงอายุประมาณ 2 สัปดาห์

2. การดูแลเปิดหลังกก (2-7 สัปดาห์)

เมื่อลูกเปิดโตขึ้นก็เอาแผงกั้นกกออกจนเปิดกระจายจนทั่วพื้นที่โรงเรือน ระยะนี้ควรใช้พื้นที่ประมาณ 5-6 ตัว/ตารางเมตร หรือ 60 ตารางเซนติเมตร/ตัว การเลี้ยงเปิดในระยะนี้ยังคงให้อาหารลูกเปิดระยะกอยู่และต้องเพิ่มพื้นที่การให้น้ำและอาหาร หรือเพิ่มจำนวนอุปกรณ์ให้น้ำและอาหารให้มากขึ้น เมื่ออายุได้ประมาณ 7 สัปดาห์จึงย้ายไปยังโรงเรือนเลี้ยงเปิดรุ่น

3. การดูแลเปิดรุ่น (7-18 สัปดาห์)

การเลี้ยงเปิดในระยะเปิดรุ่นนี้มีความสำคัญมาก จำเป็นจะต้องมีการดูแลและการจัดการเป็นพิเศษเช่นเดียวกับไก่ไข่ระยะไก่รุ่น เนื่องจากการเลี้ยงในระยะนี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพการให้ไข่ในระยะไข่โดยตรง เปิดในระยะนี้ควรจะมีโครงสร้างของร่างกายแข็งแรง กระดูกและกล้ามเนื้อเจริญเติบโตสมส่วนแต่ไม่มีไขมันสะสมหรืออ้วนมากเกินไป

การจัดการในระยะเปิดรุ่น ประกอบด้วย

- การควบคุมน้ำหนักตัว
- การควบคุมปริมาณอาหารที่กิน
- การควบคุมแสงสว่าง

การควบคุมน้ำหนักตัว

การควบคุมน้ำหนักตัวเปิดในระยะเปิดรุ่นนี้มีความสำคัญมาก จะต้องคอยระวังไม่ให้เปิดอ้วนหรือมีไขมันสะสมมากเกินไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการชั่งน้ำหนักตัวประมาณ 10% ของฝูงทุก ๆ 2 สัปดาห์เพื่อหาน้ำหนักตัวเฉลี่ยของฝูง เปรียบเทียบกับน้ำหนักตัวมาตรฐานที่แนะนำโดยบริษัทผู้ผลิตสายพันธุ์ การควบคุมน้ำหนักตัวและการหาความสม่ำเสมอของน้ำหนักตัว **ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในการเลี้ยงและการจัดการไก่ไข่ระยะไก่อุ่น**

ตารางที่ 1 แสดงน้ำหนักตัวมาตรฐานสำหรับเปิดไข่

อายุ (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กิโลกรัม)
7	1,325
9	1,506
11	1,612
13	1,717
15	1,823
17	1,898
19	1,988

การควบคุมปริมาณอาหารที่กิน

การให้อาหารเปิดในระยะนี้จะต้องให้สัมพันธ์กับน้ำหนักตัวของเปิด ซึ่งปกติจะให้อาหารแบบจำกัดทุกวัน โดยให้อาหารวันละ 100-130 กรัม/ตัว/วัน

การควบคุมแสงสว่าง

เปิดรุ่นตั้งแต่อายุ 7 วัน - 19 สัปดาห์ ไม่จำเป็นต้องแสงสว่างเพิ่มเติมจากแสงธรรมชาติ การเพิ่มความยาวแสงควรจะเพิ่มเมื่อเปิดมีอายุครบ 18 สัปดาห์

การเลี้ยงแบบไล่ทุ่ง

ในระยะเปิดรุ่น เกษตรกรบางรายอาจใช้วิธีการเลี้ยงเปิดแบบไล่ทุ่งเพื่อประหยัดต้นทุนค่าอาหารก็ได้ แต่ต้องระมัดระวังการระบาดของโรคโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคไข้หวัดนก (Avian flu) การเคลื่อนย้ายเปิดจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งจะต้องประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ ปศุสัตว์จังหวัดเพื่อทำการตรวจโรคเสียก่อน

การเลี้ยงเปิดแบบไล่ทุ่งมีการทำกันมานานแล้วโดยเฉพาะบริเวณที่ราบภาคกลางซึ่งมีการปลูกข้าวเกือบตลอดทั้งปี โดยการไล่ฝูงเปิดไปตามทุ่งนาที่เพิ่งเก็บเกี่ยวเสร็จ ซึ่งมีเมล็ดข้าวที่ตกหล่นอยู่ และหอย หรือตามแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสัตว์น้ำ เช่น ลูกปลา ลูกกุ้ง และหอยอยู่มาก แต่ผู้เลี้ยงจะต้องให้

อาหารเสริมในตอนเช้าหรือตอนเย็นวันละมื้อ การเลี้ยงเปิดแบบไล่ทุ่งจะต้องนำลูกเปิดที่กกจนกระทั่งแข็งแรงดีแล้วหรือมีอายุประมาณ 2 สัปดาห์ขึ้นไป จนกระทั่งอายุประมาณ 18 สัปดาห์จึงย้ายเปิดเข้ามายังโรงเรือนเลี้ยงเปิดไข่

4. การดูแลเปิดระยะไข่ (อายุ 19 สัปดาห์ขึ้นไป)

ปกติเปิดจะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 22 สัปดาห์

4.1 โรงเรือน โรงเรือนสำหรับเลี้ยงเปิดไข่จะต้องมิดชิดพอสมควรเพื่อป้องกันสัตว์อื่นเข้ามารบกวน ซึ่งจะทำให้เปิดตกใจและไข่ลดลงได้ การเลี้ยงเปิดไข่ผู้เลี้ยงมักจะจัดให้มีลานดินสำหรับให้เปิดได้เดินเล่น บริเวณลานจะมีรางน้ำลึกลงพอสมควรที่จะให้เปิดได้จุ่มหัวลงเล่นน้ำได้ แต่ต้องไม่กว้างจนเป็นสามารถลงไปว่ายน้ำเล่นได้ รางน้ำนี้จะต้องทำความสะอาดได้ง่ายและถ่ายเทน้ำได้สะดวก เพื่อป้องกันพื้นโรงเรือนเปียกจึงควรวางรางน้ำไว้บนพื้นคอนกรีตที่ปูทับด้วยสแลท เมื่อน้ำหกลงพื้นก็จะไหลออกนอกโรงเรือนได้ทันที และบริเวณลานจะต้องมีรางอาหารวางไว้ให้เปิดกินด้วย เนื่องจากปกติในช่วงเวลากลางวัน เปิดมักจะเดินเล่นหรือนอนเล่นในบริเวณลานทั้งวัน ยกเว้นในช่วงเวลากลางคืนเปิดจะเข้าไปนอนในโรงเรือนที่จัดเตรียมไว้ให้

4.2 รั้วไข่ ภายในโรงเรือนนี้จะวางรั้วไข่ไว้บนพื้นสำหรับเปิดใช้วางไข่ รั้วไข่ที่มักใช้จะทำด้วยไม้ขนาด 12x14 นิ้ว สูง 12 นิ้ว ด้านบนและด้านหน้าเปิด ใช้ฟางหรือเกลบรองพื้นรั้ว อัตราการใช้รั้วไข่ 1 รั้ว/เปิด 4-5 ตัว

4.3 การให้อาหาร หลังจากเปิดได้ประมาณ 10% ของฝูงจึงค่อย ๆ เพิ่มปริมาณอาหารที่ให้อาหารวันละ 10 กรัม/ตัว/วัน จนเปิดกินได้อย่างเพียงพอ การให้อาหารเปิดในระยะนี้ควรให้อาหารแบบเปียกและควรให้ทีละน้อย วันละ 3-4 ครั้ง เพื่อไม่ให้มีอาหารตกค้างในรางอาหารนานซึ่งอาจจะเกิดการบูดเน่าขึ้นและควรทำความสะอาดรางอาหารทุกวันด้วย

4.3 การระบายอากาศ การระบายอากาศภายในโรงเรือนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อป้องกันไม่ให้เปิดเครียดจากความร้อนซึ่งอาจจะทำให้เปิดไข่ลดลงได้ นอกจากนี้ยังช่วยระบายก๊าซแอมโมเนียออกจากโรงเรือนอีกด้วย

4.4 แสงสว่าง ในระยะเปิดไข่ ควรให้แสงสว่างวันละ 16-18 ชั่วโมง เพื่อช่วยในการทำให้เปิดไข่ดีขึ้น การเพิ่มความยาวแสงควรเพิ่มเมื่อเปิดอายุประมาณ 18 สัปดาห์โดยเพิ่มแสงสัปดาห์ละ 30 นาที จนกระทั่งความยาวแสงอยู่ที่ 16-18 ชั่วโมง/วัน การเปิดไฟอาจจะเปิดให้ในช่วงค่ำประมาณ 2 ชั่วโมง และเปิดไฟในช่วงเช้ามืดประมาณ 2-3 ชั่วโมง

4.5 การให้ผลผลิตไข่ การให้ผลผลิตไข่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อระบบสืบพันธุ์เจริญเต็มที่ ผลผลิตไข่สูงสุด (Peak) ประมาณ 85-95% HD เมื่ออายุประมาณ 28-30 สัปดาห์ เปิดจะให้ผลผลิตไข่ประมาณ 1 ปี หรือจนอายุครบ 52 สัปดาห์

5. การดูแลเปิดพันธุ์

5.1 การคัดเลือก เปิดตัวเมียจะได้รับการคัดเลือกจากเปิดที่มีอายุการใช้งานพอสมควรและมีสุขภาพแข็งแรง สถิติการไข่ตก ฟองโต นำมาผสมพันธุ์กับเปิดตัวผู้ ซึ่งจะต้องทำการคัดเลือกไว้เช่นกัน ทั้งตัวผู้และตัวเมียควรมีอายุประมาณ 32-40 สัปดาห์ การคัดเลือกแม่พันธุ์ที่ให้ไข่ตกเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพื่อจะได้ลูกที่ให้ไข่ตก ลักษณะเปิดที่ให้ไข่ตกพิจารณาจากลักษณะภายนอกได้ดังนี้

- มีลำตัวลึกและกว้าง
- ขนกร้านไม่สวยงามและไม่ฟองฟู
- นัยน์ตานูนเด่นเป็นกระดากสดใส
- ช่วงคอลึกและแข็งแรง
- ก้นย่อยห้อยเกือบติดพื้น
- จับดูหน้าท้องจะบางและนุ่ม กระดูกเชิงกรานกว้าง ทวารกว้างและชื้น

5.2 อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ ขนาดของฝูงเปิดที่เหมาะสมคือ ประมาณ 50 ตัว สูงสุดไม่ควรเกิน 100 ตัว อัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ที่เหมาะสมที่สุดคือ 1:5

5.3 การจัดการให้ไข่มีเชื้อสูง ปัญหาในการผสมพันธุ์เปิดที่พบบ่อย ๆ คือ อัตราการผสมติดต่ำ เปอร์เซ็นต์ไข่มีเชื้อน้อย และเปอร์เซ็นต์การฟักออกต่ำในช่วงอากาศร้อน เนื่องจากอากาศร้อนจึงทำให้เปิดกินอาหารน้อยลงทำให้ได้รับโภชนาการน้อยลงตามไปด้วยจนไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย วิธีการทำให้ประสิทธิภาพการผสมพันธุ์สูงขึ้นอาจทำได้โดย

- พยายามให้เปิดได้กินอาหารมากขึ้น โดยให้อาหารแบบเปียก และควรแบ่งอาหารให้กินหลาย ๆ ครั้ง จะช่วยให้เปิดกินอาหารได้มากขึ้น
- ปรับสูตรอาหาร ให้มีระดับโภชนาการที่สำคัญ เช่น โปรตีน ไบโตามิน และแร่ธาตุที่จำเป็นครบถ้วนตามความต้องการ
- ควรมีการเก็บไข่บ่อย ๆ เพื่อให้ได้ไข่ฟักที่สะอาด ส่วนการจัดการอื่น ๆ เหมือนกับการเลี้ยงเปิดไข่

การเลี้ยงเปิดเนื้อ

ลักษณะการเลี้ยงเปิดเนื้อในประเทศไทยแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงได้ดังนี้

1. เลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นงานอดิเรก จะไม่ค่อยคำนึงถึงผลกำไร เช่น การเลี้ยงเปิดไข่ตัวผู้ เปิดเทศ และเปิดบัวฉ่าย อาหารที่ใช้เลี้ยงเปิดจะเป็นวัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ เช่น ข้าวเปลือก รำข้าว หรือเศษอาหารจากครัวเรือน

2. การเลี้ยงเชิงธุรกิจหรือเลี้ยงเพื่อการค้า การเลี้ยงในลักษณะนี้ ผู้เลี้ยงจะต้องเลี้ยงเปิดในปริมาณมาก มีตลาดรองรับที่แน่นอนและสม่ำเสมอ การลงทุนในด้านต่าง ๆ สูง เช่น ค่าพันธุ์เปิด ค่าอาหาร ค่าโรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยง การเลี้ยงเชิงธุรกิจสามารถแบ่งออกตามรูปแบบการเลี้ยงได้ดังนี้

2.1 การเลี้ยงแบบไล่ทุ่ง โดยการไล่ฝูงเปิดไปตามแหล่งที่มีอาหาร ซึ่งอาจจะเป็นทุ่งนาที่เพิ่งเก็บเกี่ยวเสร็จซึ่งจะมีข้าวหกหล่นอยู่ หรือตามแหล่งน้ำธรรมชาติ หนอง บึงต่าง ๆ ที่มีสัตว์น้ำจำพวกปลา ปู กุ้ง และหอยอยู่มาก แต่ผู้เลี้ยงจะต้องให้อาหารเสริมในตอนเช้าหรือตอนเย็นวันละมือ และก่อนที่จะนำมาเลี้ยงปล่อยทุ่ง จะต้องกกลูกเปิดให้แข็งแรงเสียก่อนประมาณ 1-2 สัปดาห์ แล้วจึงปล่อยให้ลูกเปิดหาอาหารกินเอง และเมื่อถึงระยะส่งตลาดอาจจะนำมาขุนด้วยปลายข้าวหรืออาหารชั้นประมาณ 1-2 สัปดาห์ก่อนส่งไปฆ่าแหละ ปัจจุบันการเลี้ยงเปิดเนื้อแบบไล่ทุ่งนี้ได้ได้ลดจำนวนลง เนื่องจากมีปัญหาราคาเปิดเนื้อตกต่ำ คุณภาพซากสุ้เปิดที่เลี้ยงในโรงเรือนไม่ได้ โรคระบาดมากและปัญหาจากการใช้ยาฆ่าแมลงในฤดูทำข้าวนาปรัง

2.2 การเลี้ยงแบบปล่อยลาน โดยการเลี้ยงเปิดในโรงเรือนและมีลานดินหรือแหล่งน้ำใกล้กับโรงเรือน เปิดจะถูกปล่อยออกมากินอาหารและน้ำภายนอกโรงเรือน การเลี้ยงแบบนี้ชนเปิดจะสะอาดเป็นมัน แต่เปิดจะสูญเสียพลังงานในการทำกิจกรรมในแต่ละวันมาก ส่งผลให้ประสิทธิภาพการใช้อาหารไม่ดีเท่ากับการเลี้ยงเป็นในโรงเรือน

2.3 การเลี้ยงเปิดภายในโรงเรือน การเลี้ยงเปิดโดยให้เปิดอยู่ในโรงเรือนตลอดเวลา ปัจจุบันได้พัฒนาการเลี้ยงเปิดโดยเลี้ยงในโรงเรือนระบบ Evaporative cooling system และมีการจัดการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดลักษณะเดียวกันกับการเลี้ยงไก่กระถาง การให้อาหารจะให้โดยใช้รางอาหารกึ่งอัตโนมัติวางไว้บริเวณกลางของโรงเรือน อุปกรณ์ให้น้ำจะวางไว้ด้านข้างของโรงเรือนทั้งสองข้างภายใต้อุปกรณ์ให้น้ำจะเป็นทางระบายน้ำออกนอกโรงเรือน ด้านบนปูทับด้วยสแลทเพื่อป้องกันไม่ให้พื้นเปียกชื้น ปัจจุบันการเลี้ยงเปิดเป็นการค้าของฟาร์มขนาดใหญ่จะใช้วิธีการเลี้ยงในโรงเรือน ซึ่งโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงเปิดนี้จะมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

2.3.1 การเลี้ยงเปิดบนพื้นสแลท มีข้อดีดังนี้

- สามารถเลี้ยงเปิดได้มากขึ้นในพื้นที่โรงเรือนเท่ากัน อัตราการเลี้ยงเปิดหลังจากระยะกก ดังนี้

- เลี้ยงแบบคละเพศ 10 ตัว/ตารางเมตร
- เลี้ยงเฉพาะตัวเมีย 12 ตัว/ตารางเมตร
- เลี้ยงเฉพาะตัวผู้ 8 ตัว/ตารางเมตร

- เพิ่มสมรรถภาพการผลิตและได้กำไรมากขึ้น เนื่องจากมีการใช้พื้นที่โรงเรือนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

- การงอกของขนเร็วขึ้นและขนงอกสม่ำเสมอขึ้น
- ประสิทธิภาพการใช้อาหารดีขึ้น
- เปิดมีลำตัวและขนสะอาดขึ้น
- ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับวัสดุรองพื้น ซึ่งปัจจุบันมีราคาค่อนข้างสูง

2.3.2 การเลี้ยงเปิดบนพื้นกึ่งสแลท บริเวณพื้นที่ปูทับด้วยวัสดุรองพื้นอาจใช้แกลบหรือขี้กบก็ได้ แต่บริเวณที่วางอุปกรณ์ให้น้ำจะเป็นพื้นสแลทเพื่อลดการเปียกชื้นของวัสดุรองพื้น

และมีการระบายน้ำออกจากโรงเรือนได้ง่ายขึ้น พื้นที่เป็นสแลทควรมีพื้นที่ประมาณ 10-30% ของพื้นที่โรงเรือน อัตราการเลี้ยงเปิดหลังจากระยะกกเป็นดังนี้

- เลี้ยงแบบคละเพศ 7 ตัว/ตารางเมตร
- เลี้ยงเฉพาะตัวเมีย 9 ตัว/ตารางเมตร
- เลี้ยงเฉพาะตัวผู้ 5 ตัว/ตารางเมตร

การจัดการวัสดุรองพื้นจำเป็นจะต้องเสริมด้วยวัสดุรองพื้นใหม่ทุกวัน เพื่อช่วยซับน้ำไม่ให้วัสดุรองพื้นเปียกแฉะ โดยเฉพาะเปิดอายุ 6 สัปดาห์ขึ้นไป ควรเสริมวัสดุรองพื้นใหม่วันละ 2 ครั้งเช้า เย็น เพราะถ้าหากปล่อยให้วัสดุรองพื้นเปียกแฉะจะทำให้หน้าอกเปิดเป็นถุงน้ำใต้ผิวหนังและขนบริเวณหน้าอกไม่งอก ทำให้คุณภาพซากไม่ดีและราคาตกได้

การดูแลลูกเป็ดระยะกก (0-7 วัน)

การจัดการลูกเป็ดระยะกกก็เหมือนกับการจัดการลูกไก่ คือ มีอุปกรณ์ให้น้ำ ให้อาหาร แฉกกันกก และเครื่องกก ควรติดตั้งแฉกกันกกให้มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 4 เมตร ซึ่งสามารถกกลูกเป็ดได้ 500 ตัว หรือใช้พื้นที่ในการกกประมาณ 40 ตัว/ตารางเมตร การกกลูกเป็ดจะเริ่มขยายวงล้อมกกออกมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่อายุ 2 วันตามการเจริญเติบโตของลูกเป็ด และจะปล่อยกกให้ลูกเป็ดกระจายเต็มพื้นที่เมื่ออายุประมาณ 7 วัน ข้อควรระวัง เนื่องจากลูกเป็ดเนื้อจะมีอัตราเจริญเติบโตเร็วมากและตื่นตกใจง่าย เมื่อตกใจก็จะวิ่งไปสุ่มรวมกันและอาจจะทับกันตายได้ นอกจากนี้การวิ่งอาจจะทำให้ลูกเป็ดสะดุดและขาอาจจะบาดเจ็บจนเดินไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2 สัปดาห์แรก

การดูแลเป็ดระยะรุ่น-ใหญ่ (7 วันจนจับขาย)

เมื่อลูกเป็ดโตขึ้นก็ไม่จำเป็นต้องกกอีกต่อไป อัตราการเลี้ยงต่อพื้นที่โรงเรือนของเป็ดในระยะนี้จะขึ้นอยู่กับชนิดของพื้นโรงเรือน ภายในโรงเรือนควรจะใช้ตาข่ายกันแบ่งเป็นห้อง ๆ โดยแต่ละห้องควรเลี้ยงไม่เกิน 500 ตัว เพื่อลดความหนาแน่นของเป็ด

การให้น้ำ

อุปกรณ์ให้น้ำควรจะย้ายออกไปอยู่ด้านข้างของโรงเรือนในบริเวณที่จัดเตรียมไว้สำหรับเป็นที่ให้น้ำซึ่งจะกลายเป็นพื้นสแลท เพื่อให้ น้ำที่หกจากการดื่ม น้ำของเป็ดตกลงด้านล่างแล้วไหลออกไปนอกโรงเรือน หรืออาจจะวางอุปกรณ์ให้น้ำไว้บริเวณด้านนอกโรงเรือนในบริเวณที่ทำเป็นลานให้เป็ดวิ่ง การให้น้ำจะต้องมีน้ำให้เป็ดได้ดื่มตลอดเวลา ถ้าหากเกิดเหตุการณ์ขาดน้ำหรือไม่มีน้ำให้เป็ดกินก็ควรจะเอาอาหารออกด้วยเพื่อป้องกันอาการจุกอาหาร

การให้อาหาร

ปัจจุบันเป็ดเนื้อได้รับการปรับปรุงพันธุ์ให้มีอัตราการเจริญเติบโตเร็วและมีประสิทธิภาพการใช้อาหารดีขึ้น การจัดการด้านอาหารที่ดีจะทำให้เป็ดเจริญเติบโตดีตามมาตรฐานของสายพันธุ์

อุปกรณ์ให้อาหารสำหรับเป็ดจะแตกต่างจากไก่ โดยเป็ดเล็ก (1-7 วัน) อาจจะใช้ถาดอาหารหรือรางอาหารสำหรับลูกไก่โดยให้มีพื้นที่การกินอาหารประมาณ 1 นิ้ว/ตัว เมื่อเปิดโตขึ้นก็เปลี่ยนมาให้

อุปกรณ์ให้อาหารแบบรางที่ทำด้วยไม้หรือสังกะสีและหลังจาก 7 วันไปแล้วก็ค่อย ๆ เคลื่อนย้ายอุปกรณ์ให้อาหารไปไว้ส่วนกลางของโรงเรือน หรืออาจจะวางไว้ด้านข้างฝั่งตรงข้ามกับอุปกรณ์ให้น้ำก็ได้

อาหารสำหรับเปิดเนื้อ

เนื่องจากเปิดเนื้อมียัตราการเจริญเติบโตเร็ว ดังนั้น อาหารสำหรับเปิดเนื้อจึงควรเป็นอาหารอัดเม็ดจะช่วยให้เปิดกินอาหารได้มากขึ้นและลดการตกหล่นของอาหาร นอกจากนี้ การให้อาหารอัดเม็ดสำหรับเปิดเนื้อมียอดีอีกหลายประการ ได้แก่

- ประหยัดอาหารได้ประมาณ 15-20% เมื่อเทียบกับอาหารผง เนื่องจากมีการสูญเสียอาหารจากการตกหล่นน้อยลงและอาหารที่ตกหล่นนั้นเปิดสามารถเก็บกินได้ง่ายกว่า
- เปิดกินอาหารได้มากขึ้นส่งผลให้เปิดมียัตราการเจริญเติบโตเร็วขึ้นประมาณ 20-30% เมื่อเทียบกับการให้อาหารแบบป่น
- สะดวกในการจัดการ โดยเฉพาะสำหรับฟาร์มขนาดใหญ่
- ช่วยให้อาหารสะอาดขึ้น เนื่องจากเปิดสามารถกินและกลืนอาหารได้ง่ายกว่าอาหารป่น

ขนาดของอาหารอัดเม็ดจะต้องสัมพันธ์กับขนาดและอายุของเปิดที่เลี้ยง คือ ลูกเปิดในระยะเปิดเล็กควรใช้อาหารอัดเม็ดขนาดเล็กเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-3 มิลลิเมตร หรืออาหารเม็ดบีแตก เมื่อเปิดโตขึ้นก็ให้อาหารอัดเม็ดขนาดใหญ่ขึ้น คือ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-4 มิลลิเมตร ตารางที่ 2 แสดงระดับความต้องการโภชนะในอาหารเปิดเนื้อพันธุ์บักกิ่งระยะต่าง ๆ (อาหารมีความชื้นประมาณ 10%)

โภชนะ	เปิดเล็ก (1-2 สัปดาห์)	เปิดรุ่น-ใหญ่ (2-7 สัปดาห์)	เปิดพันธุ์
พลังงาน (kcal ME _n /kg)	2,900	3,000	2,900
โปรตีน (%)	22	16	15
อาร์จินีน (%)	1.10	1.00	-
ไอโซลิวซีน (%)	0.63	0.46	0.38
ลิวซีน (%)	1.26	0.91	0.76
ไลซีน (%)	0.90	0.65	0.60
เมทไธโอนีน	0.40	0.30	0.27
เมท+ซีสทีน (%)	0.70	0.55	0.50
ทริปโตเฟน (%)	0.23	0.17	0.14
วาเลีน (%)	0.78	0.56	0.47
แร่ธาตุ (%)			
แคลเซียม (%)	0.65	0.60	2.75
คลอไรด์ (%)	0.12	0.12	0.12
แมกนีเซียม (มก.)	500	500	500

โภชนา	เบ็ดเล็ก (1-2 สัปดาห์)	เบ็ดรุ่น-ใหญ่ (2-7 สัปดาห์)	เบ็ดพันธุ์
ฟอสฟอรัสใช้ประโยชน์ได้ (%)	0.40	0.30	-
โซเดียม	0.15	0.15	0.15
แมงกานีส (มก.)	50	?	?
ซีลีเนียม (มก.)	0.20	?	?
สังกะสี (มก.)	60	?	?
วิตามิน เอ (IU)	2,500	2,500	4,000
วิตามิน ดี ₃ (IU)	400	400	900
วิตามิน อี (IU)	10	10	10
วิตามิน เค (มก.)	0.50	0.50	0.50
ไนอะซิน (มก.)	55	55	55
กรดแพนโทธิค (มก.)	11	11	11
ไพริดอกซิน (มก.)	2.50	2.50	3
ไรโบฟลาวิน (มก.)	4	4	4

ที่มา : NRC (1994) หน้า 42

ตารางที่ 3 แสดงน้ำหนักตัวและอาหารที่กินสำหรับเบ็ดเนื้อพันธุ์ปักกิ่ง

อายุ (สัปดาห์)	น้ำหนักตัว (กิโลกรัม)		อาหารกิน (กิโลกรัม/ตัว)		อาหารกินสะสม (กิโลกรัม/ตัว)	
	ผู้	เมีย	ผู้	เมีย	ผู้	เมีย
0	0.06	0.06	0.00	0.00	0.00	0.00
1	0.27	0.27	0.22	0.22	0.22	0.22
2	0.78	0.74	0.77	0.73	0.99	0.95
3	1.38	1.28	1.12	1.11	2.11	2.05
4	1.96	1.82	1.28	1.28	3.40	3.33
5	2.49	2.30	1.48	1.43	4.87	4.76
6	2.96	2.73	1.63	1.59	6.50	6.35
7	3.34	3.06	1.68	1.63	8.18	7.98
8	3.36	3.29	1.68	1.63	9.86	9.61

ที่มา : NRC (1994) หน้า 43

การจัดการอื่น ๆ

1. การจี้ปาก (Beak trimming) เนื่องจากปากของเป็ดจะแตกต่างจากปากของไก่ ดังนั้น การจี้ปากจึงแตกต่างกัน สำหรับเป็ดจะทำการจี้เฉพาะบริเวณส่วนปลายที่งองุ้มลงมา (Nail) ประมาณ 2 มิลลิเมตรเท่านั้น การจี้ปากมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็ดได้กินอาหารอัดเม็ดได้สะดวกขึ้น การจี้ปากจะทำเมื่อเป็ดอายุประมาณ 14 วัน โดยใช้แผ่นเหล็กร้อนประมาณ 800 °ซ

2. การให้แสงสว่าง การให้แสงสว่างสำหรับเป็ดเนื้อนั้น ระยะกกจะให้แสง 24 ชั่วโมง เพื่อให้ลูกเป็ดมีโอกาสได้กินอาหารได้มากขึ้น เมื่อเปิดโตขึ้นหรือในระยะเปิดรุ่นอาจจะให้แสงเพียง 12 ชั่วโมง/วัน หรืออาจจะให้แสง 23 ชั่วโมง/วันก็ได้ ความเข้มแสงประมาณ 1 ฟุตเทียน (10 ลักซ์) เพื่อให้เป็ดได้มองเห็นอาหารและน้ำก็เพียงพอแล้ว

การฆ่าและการถนอมขน

1. การเตรียมตัวก่อนฆ่าเป็ด ก่อนการฆ่าเป็ดจะต้องอดอาหารประมาณ 6 ชั่วโมงแต่ต้องให้เป็ดได้ดื่มน้ำตลอดเวลา เพื่อไม่ให้มีอาหารตกค้างอยู่ในระบบทางเดินอาหารซึ่งอาจจะทำให้ปนเปื้อนเนื้อเป็ดได้

2. การจับและการขนส่ง การจับและการขนส่งเป็ดไปยังโรงงานชำแหละจะทำคล้ายกับการจับไก่กระทงคือ จะต้องระวังไม่ได้เปิดบอบซ้ำโดยเฉพาะบริเวณผิวหนัง ระวังอย่าให้เป็นแผลขีดข่วน ปีกหัก ขาหัก เนื่องจากจะทำให้ราคาตก

3. การฆ่าและการถนอมขน ปัจจุบันมีโรงงานชำแหละเป็ดเนื้อที่ทันสมัยจะมีวิธีการฆ่าและการถนอมขนตามขั้นตอนดังนี้

- เป็ดจะถูกย้ายจากกล่องขนส่ง จับแขวนบนราวเหล็กในลักษณะเอาหัวลง ตัวเป็ดจะถูกเลื่อนไปตามราวเหล็กผ่านส่วนที่มีการช็อตด้วยกระแสไฟฟ้าให้สลบเสียก่อน

- เชือดคอเอาเลือดออก เป็ดที่ตายแล้วจะถูกlovakในถังน้ำร้อนที่ควบคุมอุณหภูมิไว้ประมาณ 135-145 °ฟ

- เมื่อlovakน้ำร้อนแล้วเป็ดจะถูกส่งไปยังเครื่องถนอมขนจนเหลือแต่ขนดาวน์และขนเส้นขนาดเล็ก

- เป็ดจะถูกเป่าด้วยลมจนแห้งเพื่อให้ขนดาวน์และขนเส้นที่ยังคงเหลืออยู่นั้นฟูขึ้นมา

- นำเป็ดจุ่มลงในถังกาวที่ต้มจนเหลว มีอุณหภูมิประมาณ 145-220 °ฟ ให้กาวเคลือบจนทั่วลำตัวเป็ดและมีความหนาพอสมควร จากนั้นจึงผ่านอ่างน้ำเย็นเพื่อให้กาวที่เคลือบตัวเป็ดนั้นเย็นและแข็งตัวทันที

- ใช้มือแกะกาวออกซึ่งจะมีขนดาวน์และขนเส้นติดออกมากับกาวนั้นด้วย ก็จะทำให้ได้ซากเป็ดที่สะอาด กาวส่วนที่ลอกออกมานี้จะนำไปต้มจนละลายแล้วกรองเอาขนออกจากนั้นจึงนำไปใช้ใหม่ได้อีก

- ซากเป็ดที่สะอาดจะถูกนำไปเข้าสู่ขบวนการชำแหละ แยกชิ้นส่วน หรือบรรจุลงถุงสุญญากาศทั้งตัวตามความต้องการของตลาด

การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค

การสุขาภิบาลและการป้องกันโรคเปิดนั้นกระทำเช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ แต่โรคที่เกิดกับเป็ดจะแตกต่างกับไก่ โรคที่สำคัญที่มักเกิดกับเป็ด ได้แก่ เพล็ก อหิวาต์สัตว์ปีก และสารพิษ